

(๒๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ



ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๖๗

เรื่องพิจารณาที่ ๑๒/๒๕๖๗

วันที่ ๓ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

ระหว่าง { ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง (นายวิชา เบ้าพิมพ์า ที่ ๑ และนางสาวนา วงศ์สิงห์ ที่ ๒) ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ อ ๑๕๗๑/๒๕๖๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามคำโต้แย้ง คำโต้แย้งเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสอง และเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายฉัตรชัย เพ็ชรตระกูล เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายวิชา เบ้าพิมพ์า ที่ ๑ และนางสาวนา วงศ์สิงห์ ที่ ๒ เป็นจำเลยต่อศาลแขวงพัทยา ความผิดฐานร่วมกันออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการ ใช้เงินตามเช็ค กรณีจำเลยทั้งสองออกเช็คเพื่อชำระหนี้ตามสัญญารับสภาพหนี้ให้แก่โจทก์ เมื่อเช็ค ถึงกำหนดเรียกเก็บเงิน ธนาคารเจ้าของเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน ศาลแขวงพัทยาพิพากษาให้จำเลยทั้งสอง



- ๒ -

มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๑ ลงโทษจำคุกคนละ ๓ ปี จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จำเลยทั้งสองโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ทั้งฉบับ โดยเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกำหนดโทษอาญาแก่ผู้ออกเช็คในความผิดซึ่งไม่ใช่ความผิดร้ายแรง เป็นความผิดเล็กน้อย ยอมความได้ และมีลักษณะเป็นความผิดทางแพ่งซึ่งมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงินใช้บังคับอยู่แล้ว เจ้าหนี้มักใช้โทษทางอาญาดังกล่าวเป็นเครื่องมือบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ช่มชู้ดำเนินคดีอาญากับผู้ออกเช็ค ทำให้ผู้ออกเช็คตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ถูกควบคุมตัวหรือขัง ตลอดจนถูกลงโทษปรับหรือจำคุก กลายเป็นผู้มีประวัติอาชญากรติดตัวเพียงเพราะเหตุไม่สามารถชำระหนี้ได้เท่านั้น ไม่สอดคล้องกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๑ (๒) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๑ ส่งผลให้เกิดต้นทุนแก่ภาครัฐที่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทางแพ่งแก่เอกชนเพียงบางราย เป็นการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลระหว่างผู้ใช้เช็คกับผู้ชำระหนี้ประเภทอื่นอย่างไม่เท่าเทียมกัน เพราะมีเพียงเช็คเท่านั้นที่มีโทษทางอาญา ขัดต่อหลักความเสมอภาค ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง อีกทั้งการกำหนดองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวยังทำให้ผู้ออกเช็คที่ไม่มีเจตนาฉ้อฉลหรือต้องการใช้เช็คเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ แต่ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ทันอยู่ในข่ายต้องรับผิดชอบทางอาญา เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดว่าการไม่มีเงินชำระหนี้เป็นเพราะเหตุใด ทำให้เกิดปัญหาลงโทษผู้กระทำที่ไม่มีเจตนาทุจริต ขัดต่อหลักการลงโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การประกอบธุรกิจและรูปแบบการชำระหนี้มีการเปลี่ยนแปลง สามารถนำมาตรากฎอื่นมาใช้แทนซึ่งทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างแท้จริงและลูกหนี้ไม่ต้องรับโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗



วรรคหนึ่งและวรรคสาม จำเลยทั้งสองขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ส่งคำโต้แย้งและคำโต้แย้งเพิ่มเติมดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ เห็นว่า จำเลยทั้งสองโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ทั้งฉบับ โดยเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งและคำโต้แย้งเพิ่มเติมดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำโต้แย้งและคำโต้แย้งเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่งหรือไม่ เห็นว่า ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ส่งคำโต้แย้งและคำโต้แย้งเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสองเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัตินี้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ส่วนที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่ นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่กำหนดแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อให้รัฐพึงมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น กำหนดกรอบแนวทางทั้งในแง่เนื้อหาและกระบวนการจัดทำกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อมิให้รัฐตรากฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนโดยไม่เหมาะสมมิใช่เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ คำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองในส่วนนี้ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒



- ๔ -

วรรคสอง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งหรือไม่ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ปลัดกระทรวงยุติธรรม จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดความผิดอาญาสำหรับเรื่องทางแพ่งโดยแท้ ไม่ใช่การกำหนดโทษทางอาญาที่เป็นความผิดร้ายแรงอันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ทั้งกรณีผู้ออกเช็คโดยไม่มีเจตนาทุจริตแต่ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใด ตามข้อสันนิษฐาน ล้วนอยู่ในข่ายที่อาจต้องรับโทษทางอาญาเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการไม่มีเงินในบัญชีหรือมีแต่ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้เพราะเหตุใด นอกจากนี้แม้การบังคับชำระหนี้ตามกระบวนการทางแพ่งจะมีกฎหมายกำหนดไว้ แต่เจ้าหน้าที่เลือกดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและได้รับชำระหนี้อย่างรวดเร็วเพราะเป็นการใช้โทษทางอาญาบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทางแพ่ง ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการบังคับโทษทางอาญาเพื่อป้องกันปัญหาสำหรับสังคมโดยรวม ประกอบกับมีการใช้เช็คเป็นหลักประกันสินเชื่อโดยอาศัยโทษอาญาเป็นเครื่องมือในการสร้างความน่าเชื่อถือของหลักประกันและสร้างความเกรงกลัวให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ ผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ ที่บัญญัติให้รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๑ ที่กำหนดให้บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุไม่สามารถปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามสัญญาไม่ได้ กระทรวงยุติธรรมเสนอร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. สภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่ ๒



- ๕ -

๒. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า ในชั้นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. คณะกรรมการพัฒนากฎหมายเห็นด้วยกับการยกเลิกกฎหมายดังกล่าวทั้งฉบับ การออกเช็คโดยมีเจตนาทุจริตสามารถปรับเข้ากับความผิดอาญาฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา และการใช้มาตรการทางธนาคารสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเช็คได้โดยไม่ต้องกำหนดโทษทางอาญา

๓. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมให้เช็คยังมีความน่าเชื่อถือหากมีการยกเลิกกฎหมายดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการหารือเพิ่มเติมกับสมาคมธนาคารไทยและผู้ให้บริการทางการเงินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์มีกระบวนการรู้จักตัวตนของลูกค้า (Know Your Customer : KYC) สำหรับการเปิดบัญชีเงินฝากซึ่งรวมถึงการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันที่ผูกกับการใช้เช็ค หากเกิดกรณีที่ลูกค้าส่งจ่ายเช็คแล้วมีเหตุคืนเช็คตามเงื่อนไขที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด ธนาคารพาณิชย์สามารถปิดบัญชีเงินฝากเพื่อไม่ให้ลูกค้าส่งจ่ายเช็คต่อไป ซึ่งจะเป็นกลไกป้องกันกรณีการส่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้ง คำโต้แย้งเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสอง ความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คดีเป็นปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง กำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนของโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้



- ๖ -

รวมทั้งต้องระงับเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มีเหตุผลในการประกาศใช้ว่า โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๔๙๗ ใช้บังคับมานานแล้ว บทบัญญัติที่มีอยู่ไม่เหมาะสมหลายประการ สมควรปรับปรุงให้มีบทบัญญัติชัดเจนว่า การออกเช็คที่จะมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องเป็นการออกเช็คเพื่อให้มีผลผูกพันและบังคับชำระหนี้ได้ตามกฎหมายเท่านั้น และกำหนดให้มีระวางโทษปรับเพียงไม่เกินหกหมื่นบาทเพื่อให้คดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ทั้งให้การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำโดยไม่มีหลักประกันก็ได้ แต่ถ้าจะให้หลักประกัน หลักประกันนั้นจะต้องไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนเงินตามเช็ค นอกจากนี้ สมควรกำหนดให้การฟ้องคดีแพ่งตามเช็คที่มีจำนวนเงินไม่เกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวสามารถฟ้องรวมไปกับคดีส่วนอาญาได้ โดยมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (๑) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น (๒) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ (๓) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น (๔) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้ (๕) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”

ข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสองที่ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล



- ๗ -

ขัดต่อหลักความเสมอภาค ขัดต่อหลักการลงโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง นั้น เห็นว่า เช็คเป็นตัวเงินที่มีขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือชำระเงินที่สร้างความสะดวกและความรวดเร็วให้แก่ผู้ประกอบการค้าในการใช้รับจ่ายเงินแทนการนำเงินสดไปชำระให้แก่กัน ความน่าเชื่อถือของเช็คจึงมีความสำคัญ เพราะหากเช็คขาดความน่าเชื่อถือ บุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมไม่ประสงค์ที่จะรับเช็คนั้นไว้เพื่อชำระหนี้ ส่งผลให้การหมุนเวียนเงินในระบบขาดความคล่องตัว กระทบต่อการดำเนินธุรกิจการค้าและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุที่การใช้เช็คเป็นที่นิยมแพร่หลายในทางธุรกิจ บุคคลบางกลุ่มใช้เช็คเป็นเครื่องมือทุจริตฉ้อโกงโดยจ่ายเช็คแล้วไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ ทำให้เช็คขาดความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อระบบการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจ รัฐจำเป็นต้องออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องปรามไม่ให้มีการสั่งจ่ายเช็คโดยทุจริต โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติให้ผู้ออกเช็คที่มีเจตนาทุจริตตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๕) มีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ผู้ออกเช็คต้องระมัดระวังและออกเช็คโดยสุจริตเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย หาใช่ลงโทษผู้ออกเช็คทุกกรณีไม่ การที่ศาลจะพิพากษาลงโทษตามมาตรา ๔ วรรคสอง ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงโดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้กระทำความผิดหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๕) เท่านั้น ศาลใช้ดุลพินิจได้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิด เมื่อชั่งน้ำหนักแล้วประโยชน์สาธารณะที่ได้จากการมีหลักประกันความน่าเชื่อถือของเช็คและระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีน้ำหนักมากกว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนอันเนื่องมาจากการใช้โทษทางอาญาในกฎหมายดังกล่าว อีกทั้งมาตรา ๕ และมาตรา ๗ บัญญัติให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้กระทำความผิดใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ออกเช็คได้รับหนังสือบอกกล่าวจากผู้ทรงเช็คว่าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น หรือหนี้ที่ผู้กระทำความผิดออกเช็คเพื่อใช้เงินนั้นสิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล นอกจากนี้ กฎหมายบัญญัติหลักการและการบังคับใช้ตัวเงินแต่ละประเภทไว้แตกต่างกัน คือ ตัวแลกเงิน



- ๘ -

เป็นหนังสือตราสารซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งบุคคลที่สามจ่ายเงินแก่ผู้รับเงิน ตัวสัญญาใช้เงินเป็นหนังสือตราสาร ซึ่งผู้ออกตัวให้คำมั่นสัญญาว่าตนจะจ่ายเงินแก่ผู้รับเงิน ส่วนเช็คเป็นหนังสือตราสารซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งธนาคาร จ่ายเงินแก่ผู้รับเงิน เมื่อลักษณะของตัวเงินทั้งสามประเภทมีความแตกต่างกันและวัตถุประสงค์การใช้ ที่ไม่เหมือนกัน กฎหมายอาจบัญญัติความคุ้มครองไว้ต่างกันได้ ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค ประกอบกับ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิด และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น เป็นไปตามโทษที่บัญญัติไว้เท่านั้น ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง





- ๙ -

(คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๖๗)

(นายปัญญา อุดชาชน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจิรนิติ หะวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ



(นายนภดล เทพพิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอุดม รัฐอมฤต)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุเมธ รอยกุลเจริญ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ